

Název : Poučení z povodní 2002 a dopady reformy ozbrojených sil na krizové řízení

Autor : **Ing. Jan Váňa**, náměstek ministra pro reformu, Ministerstvo obrany ČR

Krizové řízení v resortu Ministerstva obrany při povodních vycházelo z obecně platných zásad a bylo realizováno v souladu se zákonem č. 240/2000 sb. o krizovém řízení.

Úkoly plněné při povodních poskytl neocenitelné možnosti k získání zkušeností řídicích funkcionářů, pro zdokonalení výcviku jednotek a útvarů AČR, ale i pro efektivní využívání vynakládaných prostředků. Faktory, které ovlivňovaly činnost resortu MO vidíte na **(snímku č. 2)**.

Negativní faktory byly:

- probíhající reforma vojenských správních úřadů,
- nižší úroveň naplněnosti vzv osobami,
- morálně a technologicky zastarávající technika a materiál,

Pozitivní faktory byly:

- dobrá úroveň připravenosti krizového managementu AČR (zejména VeSÚZO, VeÚZO, ÚVS, vzv),
- připravený a v praxi prověřený systém krizového řízení v resortu MO, (KŠ MO, operační středisko GS AČR a operační střediska jednotlivých velitelství),
- připravenost vzv jako hlavního prostředku AČR pro poskytování podpory civilním orgánům.

V místech prvotního ohrožení **(snímek č. 3)** byly samostatně nasazovány síly a prostředky SÚZO (72. vzv J. Hradec) a jednotlivých posádek, jejichž velitelé v souladu s požadavky představitelů státní správy a místní samosprávy nasazovali síly a prostředky pod svým velením a to zejména v návaznosti na konkrétní situaci v místech ohrožení již v období 8. - 11. 8. 2002 (Č. Budějovice, Č. Krumlov, Týn nad Vltavou, Písek, Strakonice).

Vytvořený systém krizového řízení v resortu MO **(snímek č. 4)** začal být využíván po vyhlášení nouzového stavu vládou ČR, kdy byl aktivován v resortu Krizový štáb MO. Plnění stanovených úkolů Krizový štáb MO zabezpečoval předem připraveným systémem řízení vojsk cestou operačních středisek.

KŠ MO pravidelně denně jednal a při svých jednáních rozebíral závěry z jednotlivých zasedání předsednictva vlády ČR, závěry z jednotlivých zasedání Ústředního krizového štábu a přijímal konkrétní opatření k plnění úkolů resortem MO. Dále řešil otázky související s vybudováním ženižních mostů, které mohla dát AČR k dispozici v jednotlivých zatopených lokalitách, otázky zapojení zdravotnické služby do činnosti při povodních (očkování záchranných týmů AČR proti žlutence typu A, vyčlenění psychologů pro pomoc v evakuačních centrech, vytvoření kapacit k prověřování zdrojů pitné vody), otázky finančního zabezpečení, způsobu financování záchranných prací a následků povodně, otázky demontování ústředen, stavu a možnostech spojení mezi posádkami AČR a způsobu spojení s MV.

Pro podporu Krizového štábu MO bylo rozvinuto Situační centrum MO, které připravovalo pro ministra obrany a členy KŠ MO aktuální informace o povodňové situaci, podklady pro zasedání ÚKŠ, v součinnosti s GS AČR aktuální přehled o nasazených silách a prostředcích AČR, o dalších možnostech AČR při nasazení sil a prostředků (včetně možností ubytování pro evakuované občany) pro jednání vlády. Dále připravovalo návrhy nařízení vlády k posílení Policie ČR a řešilo jak legislativně ošetřit použití vojáků pro likvidační práce po 22. srpnu 2002.

Na stupni GS AČR bylo rozvinuto Operační středisko GS, prostřednictvím kterého řídil NGŠ AČR podřízené Velitelství pozemních sil, Velitelství sil územní obrany, Velitelství vzdušných sil, Velitelství logistiky a Vojkové zdravotnické služby. Řízením záchranných prací a prací k odstraňování následků povodní pověřil ministr obrany velitele Sil územní obrany.

Systém zahrnoval úzkou součinnost vojenských orgánů s krizovými štáby orgánů státní správy a samosprávy, s představiteli složek IZS a humanitárních organizací **(snímek č. 5)**. Velmi pozitivním přínosem byla účast představitelů AČR na jednáních civilních krizových štábů.

Součinnost jednotek AČR se složkami IZS probíhala koordinovaně a prokázala se jako účinná. Zejména se projevila při zasazení záchranných a vyprošťovacích odřadů vzv. Nedostatky se vyskytovaly na počátku povodní při vyžadování pomoci civilními orgány. Jejich představitelé se přímo

obraceli na jednotlivé funkcionáře AČR, místo toho, aby pomoc vyžadovali cestou operačních a informačních středisek IZS. Informace a žádosti o zásah byly zasílány ze všech stupňů, zejména ze stupně okresu (městské části) i od jednotlivých subjektů (např. hrázní na přehradách, pracovník povodí v Kralupech n/V. atd.). K ujednání podávání žádosti o pomoc byla v rámci resortu MO zpracována „Metodika vyžadování sil a prostředků AČR“, která byla distribuována cestou zástupců armády ke všem orgánům státní správy v postižených lokalitách.

Průběh pohromy v období od 12. srpna 2002 vidíte na **(snímku č. 6)**.

Úkoly AČR byly plněny na základě celkem tří nařízení vlády. (č. 376/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k záchranným pracím při povodních v období do 15. září 2002, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 377/2002 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů pořádkové služby Policie České republiky v období do 15. září 2002, ve znění nařízení vlády č. 381/2002 Sb.). Stanovené úkoly lze zařadit do čtyř základních činností – evakuační práce, záchranné práce a protipovodňová opatření a dále na plnění úkolů ve prospěch PČR. Těžiště nasazení vojáků bylo v Jihočeském, Středočeském, Ústeckém kraji a v hlavním městě Praze.

Na plnění evakuačních úkolů se nejvíce podílel systém záchranné a výsadekové služby AČR (SAR). Piloti vrtulníků na základě požadavků orgánů státní správy samostatně vyprošťovali osoby z těžko dostupných nebo nedostupných prostorů, mnohdy na úkor vlastní bezpečí a evakuovali obyvatelstvo ze zaplavených oblastí nebo z oblastí, které byly odříznuty od dopravní sítě.

K záchranným pracím byly nasazeny síly a prostředky AČR, zvláště se speciální technikou. Jednalo se zejména o posílení nedostatečně kotvených lodí, zásah protichemického týmu při úniku chloru ve Spolaně Neratovice, kotvení stožárů s vysokým napětím, budování náhradních přemostění, vybudování záložních spojení, hromadné nasazení elektrocentrál i přepravní úkoly vyplývající z realizace záchranných opatření. Řada těchto úkolů byla plněna v součinnosti s orgány VP i PČR. Plnění úkolů však ne vždy svým charakterem naplňovaly záchranné práce, v některých případech se jednalo o pracovní výpomoc, například otloukání omítek.

V rámci prováděných protipovodňových opatření se příslušníci AČR okamžitě po obdržení informací od krizových štábů podíleli zejména na stavbě protipovodňových zábran z pytlů s pískem a zpevňování hrází rybníků na území Jihočeského a Západočeského kraje.

Plnění úkolů pořádkové služby PČR vyžadovalo úzkou součinnost mezi armádou a policií na všech stupních od ministerstva po okresy. Vojáci byli nasazováni zejména do prostorů, kde hrozilo rabování majetku evakuovaných osob. Hlídkování probíhalo formou smíšených hlídek zpravidla ve 12 ti hodinových směnách mobilně i pěšky.

Plnění úkolů armádou, zejména v Praze, bylo ztíženo dopravními zácpami. Zásluhou VP i PČR byla tato situace postupně vyřešena a zvládnuta.

Odchodem povodňové vlny z území ČR bylo řízení záchranných prací ze stupně GŠ AČR ukončeno a řízením druhé fáze byl od 08⁰⁰ hodin dne 20. 8. 2002 pověřen velitel SúzO. Na **(snímku č. 7)** vidíte, že veškerá činnost AČR při odstraňování následků povodní byla rozdělena do dvou operací a to „Záchrana“ – zaměřená na provádění záchranných prací a „OBNOVA“ – zaměřená na likvidaci následků povodní pod názvy: OBNOVA, OCHRANA, HUMANITÁRNÍ POMOC, ZDRAVOTNICKÁ A PSYCHOLOGICKÁ OPERACE.

Na dokreslení celkového zapojení AČR při povodních uvádím počty nasazených osob a techniky na **(snímcích č. 8 a 9)**. Nezastupitelnou roli sehrála letecká technika a z ní převážně vrtulníky. V období 12. – 19. 8. 2002 bylo provedeno celkem 835 vzletů a nalétáno 422 hodin 52 minut. Bylo evakuováno a přepraveno 1.618 osob a 40.000 kg materiálu.

Při nasazení sil a prostředků se vycházelo z principů **(snímek 10)**, které především spočívaly v soustředění sil a prostředků, ve včasném vytváření taktických a operačních záloh sil a prostředků, v zabezpečení pevného řízení nasazených vojsk, v nepřetržitém spojení a mobility nasazených jednotek.

V rámci plnění povodňových opatření byla příprava spojení důležitým prvkem **(snímek č 11)**, kdy spojení bylo zabezpečeno telefonní sítí ALCATEL, která pracovala spolehlivě, v některých případech i na náhradní zdroje energie. Ztráty spojení s ústřednami vojenských útvarů na teritoriu, zejména v důsledku dočasného zatopení nebo poškození objektů a kabelů Českého Telekomu v Klatovech, Domažlicích, Janovicích, Mělníku, Českých Budějovicích, Prachaticích a Vráži, byly nahrazeny využitím veřejné telefonní sítě a mobilních operátorů. Tyto ztráty neohrožily činnost krizových štábů a vojsk AČR. Systém stacionární vojenské radioreléové sítě TEMPO pracoval spolehlivě a bez narušení.

Hlavním prostředkem spojení se staly prostředky mobilních operátorů. V průběhu realizace úkolu bylo zabezpečeno dodání dalších mobilních telefonů GSM ze skladů AČR a nákupem. I přesto však dosažitelnost některých velitelů skupin, zejména od zvez (pro potřeby jejich kompatibility se složkami IZS) byla omezena faktem, že není dobudován systém PEGAS.

Stálá vojenská spojovací síť zabezpečila plnění úkolů AČR a orgánů krizového řízení. Velmi dobře byly proti vodě zabezpečeny vojenské kabelové trasy.

Polní spojovací rádiová síť vytvořená KV a VKV rádiovými prostředky byla včas připravena k nasazení jako záložní síť v případě výpadku stálé vojenské spojovací sítě nebo i veřejné telefonní sítě na teritoriu.

Úkoly stanovené pro AČR v rámci plnění protipovodňových opatření byly splněny na dobré úrovni. Opětovně se prokázalo, že hlavním prostředkem AČR pro poskytování podpory civilním orgánům jsou zvez sil územní obrany a prvky logistické podpory s vytvořenou zálohou zásob materiálu, PHM a možnostmi provádět opravy. Svoji opodstatněnost prokázal i vytvořený systém řídicích prvků na bázi vojenských územních orgánů a velitelství sil územní obrany. Nasazené síly a prostředky prokázaly vysokou úroveň připravenosti a schopnost plnit úkoly při záchranných pracích ve složitých podmínkách. Pro zajímavost uvádím na **(snímku č. 12)** základní logistické ukazatele:

a) spotřebované potraviny	- 250 t
b) spotřebované PHM	- BA 336 m - NM 1344 m
c) náklady na opravy techniky	- v době hl. nasazení 9,5 mil. Kč - další náklady do 14 mil. Kč
d) celkové množství přepravovaného materiálu	- 10 000 t
e) ubytování nasazených vojsk	- v 86 místech - úhrada za ubytování 13,8 mil. Kč
f) stravování nasazených vojsk	- v 62 místech - úhrada za stravování přes 18 mil. Kč
g) vypětí nasazené techniky AČR	- 4,5 mil. km - odpracovaných MH 200 000

Ve své druhé části vystoupení se chci zmínit o dopadech reformy OS na krizové řízení. V rámci reformy OS a na základě zkušeností z povodní jsou připravovány, nebo již prováděny změny v organizační struktuře tak, aby tato byla schopna z hlediska počtů i dislokace plnit úkoly při obdobných živelných pohromách. Jde především o: **(snímek č. 13)**

- vytvoření Stálého operačního centra MO,
- zohlednění významu vojenských územních orgánů v systému krizového řízení:
  - dokončení výstavby KVV pro každý kraj,
  - rekonstrukce ÚVS,
- výstavba záchranných a výcvikových základů moderního typu, modernizace jejich vybavení, upřesnění zásad jejich řízení a použití,
- přehodnocení zásad pro nasazení AČR po provedené rekonstrukci AČR,
- úpravy právních předpisů (likvidační práce prováděné AČR, úprava pravomocí MO při vyhlášení krizových stavů),
- legislativní dořešení oblasti spojení v AČR po jeho částečné komercializaci.

Ke zkvalitnění velení a řízení bylo dnem 1. dubna 2003 vytvořeno Stálé operační centrum (SOC MO). Definici, jeho použití a úkoly za krize vidíte na **(snímcích 14 a 15)**. SOC MO je určeno mimo jiné pro řízení sil AČR vyčleněných k řešení krizových situací. Jeho činnost umožní rychlé vydávání úkolů a potřebnou informovanost jednotlivých stupňů velení, odstraní duplicitu rozkazů a nařízení. Organizační struktura SOC MO odpovídá úkolům, které musí plnit, tj. plánování operací, zasazení sil, jejich řízení a koordinace a všestranné zabezpečení jejich činnosti. Její flexibilita umožní naplněnost středisek potřebnými odborníky i styčnými důstojníky operačně-taktického stupně. Při řešení nestandardních situací na území státu je možné do centra přijmout styčné skupiny (důstojníky)

Policie ČR a Hasičského záchranného sboru ČR. K získávání informací je centrum trvale propojeno s Národním střediskem řízení vzdušných sil a velitelskými orgány operačně-taktického stupně.

Pro trvalý přehled o situaci a k zajištění rychlé reakce na její vývoj je v centru organizována nepřetržitá služba k monitorování situace (operační dozorcí) a zabezpečována aktivace systému rychlého nárůstu počtu pracovníků (vyčleněním skupiny velení s krátkou dobou pohotovosti) k jejímu řešení.

Činností SOC MO je vytvořen trvalý informační systém k zabezpečení nepřetržitého toku informací nezbytných pro rozhodování k efektivnímu nasazení sil. Centrální velení vyčleněným silám přes SOC MO zabezpečí, podle charakteru situace, použití sil s potřebným materiálem a prostředky.

Na **(snímku č. 16)** vidíte, způsob organizace vyčlenění a nasazení sil při mimořádných událostech na teritoriu ČR, kdy např. HEJTMAN (STAROSTA) požaduje nasazení sil a prostředků na veliteli daného útvaru. Zároveň HEJTMAN informuje o svém požadavku OPIS IZS ČR. Velitel útvaru informuje cestou SOC MO operačního velitele a velitele KVV. Operační velitel informuje o požadavku ministra obrany (KŠ MO) a NGŠ AČR. MO (NGŠ AČR) nasazení schválí. Zpětně proběhne informace o schválení cestou SOC MO (operačního velitele). Ten informuje velitele útvaru, který vyčlení požadované síly a prostředky veliteli zásahu. Zároveň koordinuje činnost s velitelem KVV a upřesní mandát.

Na **(snímku č. 18)** vidíte možný způsob manévru silami a prostředky mezi kraji, který řídí SOC MO a v rámci kraje velitel KVV.

Reformované ozbrojené síly budou strukturovány se schopností plnit definované vojensko-politické ambice ČR, ve kterých jsou obsaženy i úkoly ve spojitosti s teritoriem státu vyplývající z právních předpisů ČR. V systému řízení krizových situací budou působit Krajská vojenská velitelství a do krizových štábů obcí s rozšířenou působností budou předurčeni vyškolení příslušníci AČR. Původní počet **5-ti** záchranných praporů bude rozšířen na **6 (snímek 19)**. Tím dojde k rovnoměrnějšímu pokrytí území ČR těmito záchrannými prapory. Dojde k přehodnocení jejich vybavení materiálem a technikou (vyprošťovací, přepravní, spojovací atd.). Změn doznají i další druhy vojsk s návazností na záchranné prapory jako jsou například jednotky chemického a ženijního vojska, kde je plánována v období 2003 až 2008 jejich modernizace.

Reforma zdravotnické služby **neovlivní** nasazení zdravotnických týmů a vyčlenění hygienicko-epidemiologických skupin ke zdravotnickému zabezpečení v krizových situacích. Nezbytné zásoby zdravotnického materiálu a dezinfekčních prostředků budou uloženy u posádkových ošetřoven.

Závěrem lze konstatovat, že ozbrojené síly po provedené reformě budou s dosažením plánovaných schopností rychleji a efektivněji zasahovat při řešení krizových situací. Nastavený systém velení a řízení umožní AČR rychlou reakci na vzniklé situace a cílený výběr sil pro jejich řešení. K tomu přispěje i naplněnost organizačních struktur profesionálním personálem včetně jeho vycvičenosti a vybavením moderní technikou.